

Hundens betydelse i dagens samhälle

The role of the dog in today's society

Veronika Karlsen

Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Djursjukvårdarprogrammet

Skara 2006

Studentarbete 68

*Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Veterinary Nursing Education*

Student report 68

ISSN 1652-280X

Hundens betydelse i dagens samhälle

The role of the dog in today's society

Veronika Karlsen

Examensarbete, 6 poäng, Djursjukvårdarprogrammet

Handledare: Kerstin Rudström
Institutionen för Husdjurens Miljö och Hälsa
Djursjukvårdarprogrammet
Sveriges LantbruksUniversitet
Box 234
532 23 SKARA

Abstract / Sammanfattning

Hunden har spelat en stor och betydelsefull roll för människan i alla tider. Det är inte en tillfällighet att alla vet vem som åsyftas, när vi pratar om "människans bästa vän". Hunden har traditionellt haft uppgifter som handlat om jakt, vakt och vallning. I dagens samhälle används hundar inom ett stort antal nya områden som många människor kanske inte känner till eller tänker på.

Mitt syfte med denna rapport är att försöka kartlägga så många olika användningsområden som möjligt, för att på så sätt medvetandegöra samhället om den stora nyttan hunden faktiskt gör.

The dog has played an important and significant role for mankind throughout history. It's no coincidence that they are known as "Man's best friend". Traditional tasks that the dog has performed include hunting, herding and guarding. In modern times its role has adapted to perform complex tasks in a great number of new areas which many people are not aware of or thinking about.

My aim with this report is to attempt to chart as many different ways of using dogs as possible, in order to make society conscious of the great benefits the dog can offer society.

Nyckelord:

Jakthund, vakthund, vallhund, herdehund, servicehund, signalhund, ledarhund, räddningshund, lavinhund, bevakningshund, ytsökhund, ammunitionsökhund, vapensökhund, minhund, polishund, spårhund, sökhund, narkotikahund, röksökhund, brandhärdhund, ID-hund, kriminalsökthund, likhund, bombhund, spermahund, cancerhund, mögelhund, röthund, malmletningshund, PCB-hund, kvicksilverhund, brukshund, rapporthund, klövjuhund, draghund, kapplöpningshund, sällskapshund.

Förord

Hunden och människan har bevisligen umgåtts och arbetat tillsammans i mer än 15000 år. Det är en mycket lång tidsrymd! Trots detta hittar vi ständigt nya sätt att använda hunden i vår tjänst. De senaste decennierna har det exploderat med nya användningsområden för våra fyrfota vänner som med iver och lust tagit sig an sina nya uppgifter med stor självklarhet och utan att fråga varför.

Hundens status i samhället har ökat kraftigt de senaste decennierna. Detta kan man utläsa bland annat genom statistik från de stora försäkringsbolagen. Anledningarna till att hundens status har ökat kan vara många och är inget jag tänker gå närmare in på i denna rapport. Men bidragande orsaker kan vara att levnadsstandarden i Sverige har ökat samt att ett flertal studier gjorts som visar att hunden är bra för människans hälsa och välbefinnande.

Med denna rapport önskar jag belysa hundens roll i samhället genom att beskriva de olika traditionella användningsområdena hunden har haft samt hur de har ändrats och utvecklats beroende på människans och samhällets krav till att omfatta de ansenliga användningsområden vi ser idag.

Det som styr hur vi använder våra hundar är i regel behovet av hjälp eller assistans inom ett visst område. Begränsningarna för hundarnas användningsområden är få och utgörs för det mesta enbart av vår egen fantasi, eller som man kanske istället skulle uttrycka det, brist på fantasi.

Veronika Karlsson

Tidaholm, April 2006

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT / SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	4
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Hypotes.....	6
1.3 Syfte.....	6
1.4 Metod.....	6
1.5 Avgränsningar.....	6
2 HUNDEN GENOM HISTORIEN	7
2.1 Hunden möter människan.....	7
2.2 Historiska hundar.....	7
2.3 Hunden i människans tjänst.....	8
3 HUNDENS ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN I DAG	9
3.1 Hunden i dagens samhälle.....	9
3.2 Jakthundar.....	9
3.3 Vakhundar.....	9
3.4 Vall- och Herdehundar.....	10
3.5 Service- och Signalhundar.....	10
3.6 Ledarhundar för blinda.....	11
3.7 Hundar inom vård och rehabilitering.....	12
3.8 Räddningshundar och Lavinhundar.....	12
3.9 Hundar inom försvaret.....	14
3.9.1 Bevakningshundar.....	14
3.9.2 Ytsökande hundar.....	14
3.9.3 Ammunitions- och Vapensökhundar.....	14
3.9.4 Klassiska Minhundar.....	14
3.10 Polishundar.....	15
3.11 Spårhundar.....	15
3.12 Sökhundar.....	16
3.12.1 Narkotikahund.....	16
3.12.2 Röksök- Gas- och Brandhärdhund.....	16
3.12.3 ID-hund.....	17
3.12.4 Kriminalsökhund / Likhund.....	18
3.12.5 Bombhund.....	18
3.12.6 Spermahund.....	18
3.12.7 Cancerhund.....	19
3.12.8 Mögelhund.....	19
3.12.9 Röt- och Besiktningshund.....	20
3.12.10 Malmletningshund.....	20
3.12.11 PCB och Kvicksilverhund.....	20
3.13 Hundar som hobby och sällskap.....	21
4 DISKUSSION	23
5 SLUTORD	24
6 LITTERATURFÖRTECKNING	25

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Forskarna är idag eniga om att hunden har varit del av människans liv i mer än 15 000 år. Tack vare dess unika egenskaper och otroliga anpassningsförmåga har den alltid varit till stor nytta för människan. Anledningen till att jag vill skriva denna rapport är att jag vill visa hur hunden aldrig verkar bli omodern eller förlegad. Hur mycket samhället än moderniseras och hur många nya maskiner och ny teknologi som utvecklas verkar inte spela någon roll. Människan hittar ständigt nya sätt att använda hunden som verktyg och den verkar vara en nästintill outtömlig resurs när det gäller möjligheter.

1.2 Hypotes

Jag har en hypotes om att hundens roll och därmed också betydelse i samhället har ökat under de senaste femtio åren. Från att traditionellt ha använts mestadels som jaktkamrat, hjälp vid boskapsskötsel, till vakt och skydd samt som sällskap, har den i dagens samhälle många uppgifter som går långt utanför de ursprungliga användningsområdena. Aldrig tidigare har människans bästa vän haft ett så brett arbetsfält att verka inom.

1.3 Syfte

Med min hypotes som bakgrund vill jag i denna rapport försöka kartlägga så många som möjligt av hundens olika användningsområden. Detta gör jag för att försöka belysa vilken stor betydelse hunden faktiskt har i dagens samhälle.

1.4 Metod

Denna rapport bygger helt på litteraturstudier. Då det sorgligt nog finns mycket begränsat med publicerat material kring de nyare sätten att använda hunden, har jag tyvärr hänvisats till att nyttja Internet som källa i relativt stor utsträckning. Jag har dock enbart använt mig av sidor som jag anser har en hög grad av tillförlitlighet.

1.5 Avgränsningar

I mitt arbete önskar jag främst att redogöra för hundars praktiska användningsområden. Hundar spelar även en betydelsefull roll för människan rent psykologiskt och hälsomässigt, men detta ämne är så stort och komplext att det skulle kräva en egen rapport för att kunna belysa ordentligt. Dessutom finns det redan en hel del studier och forskning kring detta. Därför har jag bara till viss del berört dessa effekter i min rapport. Jag har dessutom avgränsat mig till att i hög grad endast redogöra för hundens användningsområden inom Sveriges gränser.

2 HUNDEN GENOM HISTORIEN

2.1 Hunden möter människan

Hunden har bevisligen varit i människans tjänst i mer än 15 000 år, men vissa forskare tror till och med att det kan röra sig om en ännu längre period. Dessa antagelser grundar sig på genetiska analyser, bland annat av forskaren Carles Vilà, zoolog vid evolutionsbiologiskt centrum i Uppsala, som visar att Amerikas hundar har samma ursprung som de europeiska. Dessa amerikanska hundar har däremot inget nära släktskap med de amerikanska vargarna. Detta borde innebära att Amerikas hundar kom dit tillsammans med människorna när dessa korsade Berings sund och bosatte sig i Amerika för cirka 14 000 år sedan. Enligt Carles Vilà måste hunden då redan ha varit tam i flera tusentals år. (12),(40)

Peter Savolainen vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm har, även han med hjälp av genetiska analyser, bevisat att hunden med allra största sannolikhet härstammar från småväxta vargar i sydöstra Asien. (11) Exakt hur dessa kom i kontakt med människor och inledde den långa domesticeringsprocessen där de började utvecklas till det vi idag menar med tamhundar är däremot mer oklart, men man kan tänka sig två olika händelseförlopp:

Det ena är att vargkött ingick i urmänniskans meny och att de på så sätt fick tillgång till vargvalpar som de tog med sig hem och födde upp. Kanske för att de var gulliga och roliga att leka med, men även kanske för att så småningom bli mat och kläder för människorna. Dessa vargars vaktegenskaper upptäcktes och uppskattades och gjorde att några utvalda fick leva och bo kvar hos människorna. Dessutom kanske de följde efter människan på jakt och ställde älgar eller andra djur så att det blev lättare för människan att komma åt med sina spjut och knivar. (7),(9)

En annan teori är att vissa vargar hade genetiska anlag som gjorde dem mindre skygga än andra. Dessa kan ha sökt sig till människornas boplatser eftersom det fanns ätbara saker i deras sophögar. Efterhand upptäckte människorna att de hade nytta av vargarna på grund av deras effektiva sätt att varna och vakta vid hot från andra människostammar och vilda djur och började därmed uppskatta och värna om sina nya relationer. (4)

2.2 Historiska hundar

Genom att studera konst kan man få en uppfattning av hundens roll i samhället genom tiderna. Redan år 10 000 före Kristus målades en bild på en grottvägg i Cueva Vieja i Spanien, föreställande en hund som blockerar vägen för en hjort. Hunden var en naturbegåvning som jaktkamrat, något även dåtidens människor visste att uppskatta. (25)

Hundar finns även med i målningar som skildrar vardagslivet, i synnerhet från och med renässansens början då hunden började få en allt större roll, inte bara som jaktredskap, utan även som sällskapsdjur inomhus. (25) Att kolla på gamla tavlor där hundar finns med, är ett roligt sätt att studera hundens betydelse genom historien.

En hund som fått en speciell plats i historien är den lilla ryska blandrashunden Lajka. År 1957 skickade Sovjetunionen ut henne i rymden i satelliten Sputnik 2. Därmed blev hon den första levande varelsen som gick i omloppsbanan runt jorden.

Hundar har även haft en religiös/mytologisk betydelse för människorna. I Egypten fanns guden Anubis, som var hälften hund, hälften schakal och ansågs skydda och vakta de döda. I den grekiska mytologin finns Cerberus, en trehövdad helveteshund som vaktar ingången till Hades underjordiska rike. I vår egen nordiska mytologi hittar vi Garm, hunden som håller till i Gnipagrottan där den vaktar ingången till dödsriket Hel. Garms tjut var sagt skulle förebåda Ragnarök, jordens undergång. (6),(25)

Mynt, vapen och frimärken kan också ge oss ledtrådar om hundens historiska betydelse. (25)

2.3 Hunden i människans tjänst

Forskare som har jämfört gener från hundar och vargar har kommit fram till att i stort sätt alla moderna hundraser har utvecklats från tre huvudsakliga grupper av hundar; Nämligen jagande, vallande och vaktande. Dessa egenskaper har genom tiderna utvecklats och tagits till vara genom mer eller mindre selektiv avel, beroende på människornas behov. (11)

För ungefär 3000 – 5000 år sedan fanns det enligt hundforskarna Deborah Lynch och Jenny Madeoy tio olika sorters ”ursprungshundar”. Dessa var; 1: Hundar som arbetade med synen. 2: Hundar som arbetade med luktsinnet. 3: Arbetande hundar/Vakthundar. 4: Nordiska hundar. 5: Stötande spaniels. 6: Vattenspaniels och Retrievers. 7: Stående jakthundar. 8: Terriers. 9: Vallhundar och 10: Miniatur- och Sällskapshundar. (11)

Även om många uppfödare väldigt tidigt började organisera sig i klubbar för att värna om ”sina” raser, skulle det dröja ända tills slutet på 1800-talet innan man började komma på tanken om rikstäckande organisationer. Britterna var som så ofta inom kynologin föregångare, men även de nordiska länderna var förhållandevis tidigt ute jämfört med resten av världen. (1)

År 1889 bildades Svenska Kennelklubben av en grupp adelsmän och jägare som önskade att bevara goda jakthundars egenskaper. Man införde stamböcker och ville genom tävlingar och utställningar försäkra sig om att rasernas specifika och bästa egenskaper bevarades. Svenska Kennelklubben är i dag en av Sveriges största fritidsorganisationer med över 300 000 medlemmar. (31)

3 HUNDENS ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN I DAG

3.1 Hunden i dagens samhälle

I dag finns det ungefär 950 000 hundar totalt i Sverige och antalet har ökat kraftigt de senaste åren. Nästan vart femte hushåll i landet har hund. Hos Svenska Kennelklubben var år 2004 ett rekordår. Antalet registrerade hundar i Svenska kennelklubben ökade då med cirka 7 procent, något som innebar en ökning med närmare 4 000 hundar jämfört med året innan. Sammanlagt 60 603 nya hundar registrerades av SKK 2004. Detta är den högsta siffran på 15 år och den näst högsta genom tiderna. (15)

Nedan följer en redogörelse över områden inom vilka man använder hundar i dagens samhälle.

3.2 Jakthundar

Jakt var från början en livsnödvändighet för människan. Man levde på vad naturen kunde erbjuda av vilt, rötter, svamp och bär. Viltet konkurrerade man med vargen om innan båda parter började inse att ett samarbete kanske vore en bra lösning. Människans ”tamvargar” gjorde jakten betydligt enklare. (5)

I dagens samhälle är jakt på inget sätt förlegat. På Svenska Jägareförbundets hemsida uppger man att det finns ca 300 000 jägare i Sverige idag och ca 150 000 av landets hundar används vid jakt i någon form. (30),(14)

Nu för tiden finns det ett stort antal olika raser av jagande hundar. De flesta är specialister inom sitt eget område. Det kan vara sättet de arbetar på eller miljön de arbetar i som är unik och de delas ofta in i grupper efter vilka egenskaper de har. Det finns hundar som är drivande, stående, stötande, skällande och apportrande. Det finns också älghundar, grythundar och viltspårhundar. (4) Man kan nästan av benämningen förstå hur de arbetar. Det finns även hundar som är särskilt framavlade för att arbeta i vatten.

3.3 Vakhundar

Vargar är revirhävdande djur med en medfödd vaktinstinkt som uppmanar dem att skydda flocken och dess område. Detta var förmodligen en av anledningarna till att de första människorna insåg att det fanns mer av värde hos vargen än enbart köttet. I det romerska riket fanns det hundar av mastiff-typ som vaktade och försvarade sina hem mot främlingar. Texten ”Cave Canem” = akta hunden, finns bevarad på mosaik i staden Pompeji som begravdes i samband med vulkanen Vesuvius utbrott år 79 efter Kristus. (25)

Fortfarande uppskattas hunden för sina vaktegenskaper. I en undersökning gjort av Länsförsäkringar, *LänsUndersökningen 2004*, om oro och skadeförebyggande åtgärder, svarade motsvarande fem procent av Sveriges befolkning att de skaffat hund för att vakta och skydda hemmet. Dessutom har många företag och industrier idag lösgående hundar på tomten under nätterna. Dessa hundars uppgift är att varna vaktpersonal med sina skall samt att avskräcka inträngare.

3.4 Vall- och Herdehundar

När människan började gå över från att ha varit jägare och samlare till att bruka jorden och hålla husdjur, fick hunden nya uppgifter; Den hjälpte människan att hålla ordning på sin boskap samtidigt som den vaktade djuren mot varg och andra rovdjur. Vallhundar är fortfarande till utomordentlig hjälp för den som äger boskap, vare sig den består av får eller nötkreatur. Det har utvecklats olika vallhundraser som är bra inom olika områden. En del är små och snabba och har en sann vallningsinstinkt, medan andra är större och duktigare på att försvara sin flock mot hot utifrån.

3.5 Service- och Signalthundar

Service- och signalthundar är specialtränade ”verktyg” som gör sina funktionshindrade ägares vardag lite enklare och mer självständig. De är fyrfota personliga assistenter.

Godkända service- och signalthundar utbildas av organisationen ”Svenska Service och Signalthundsförbundet” som bildades 1999. Organisationen skapades efter en rad lyckade projekt som började redan 1989 då hundpsykologerna Anders Hallgren och Marie Hansson Hallgren utbildade Sveriges första servicehund; bordercollietiken Lajban. (33)

* Servicehunden har ofta en ägare med rörelsehinder och hjälper denne med olika praktiska saker. Det kan vara att öppna och stänga dörrar, plocka upp saker från golvet, hjälpa till att ta av kläder, hämta saker osv. En servicehund är även tränad att larma och hämta hjälp ifall något händer med ägaren. Exempelvis om denne ramlar ut av sin rullstol eller får någon form av anfall eller annat. (33)

* Signalthunden har ofta en döv eller hörselskadad ägare och har som uppgift att göra sin ägare uppmärksam på ljudsignaler. Det kan vara personsökare eller dörrklocka, att babyn gråter, brandlarmet tjuiter eller att vattnet på spisen kokar. Signalthunden påkallar uppmärksamhet från ägaren när den hör ett visst ljud som den har tränats att larma för. Sedan visar den för sin ägare vad det är för ljud, genom att markera på det sättet den är tränad att markera för just det specifika ljudet. (33)

Alla service- och signalthundar som utbildas skräddarsys efter sin ägares behov. Ägaren är dessutom i hög grad delaktig i utbildningen och relationen som utvecklas mellan hund och ägare blir således mycket stark. (33)

Godkända service- och signalhundar får bära ett gult täcke som visar att de är i tjänst. Dessa hundar får följa med sin ägare överallt, även in i affärer och på restauranter. (33)

Att dessa hundar har en enorm betydelse för sina ägare är väl ställt utom all tvivel. De är tekniska hjälpmedel som gör att ägaren får en större frihet och möjlighet att klara av många saker på egen hand. Hunden blir även en trygghet som gör att ägaren vågar sig ut mer på egen hand utan att alltid behöva ha med sig en annan människa som hjälp. Detta gör att den funktionshindrade får större kontroll över sitt eget liv, vilket i sin tur bidrar till ökad självkänsla och stärkt självförtroende. (33)

Många av de funktionshindrade som fått en hund som ”personlig assistent”, säger att hunden gett dem en ny identitet. I stället för att ses av omvärlden som handikappad, blir man nu istället en hundägare. Hundägandet för i sin tur med sig fler sociala kontakter eftersom många människor gärna stannar för att prata om hunden och klappa den. (33)

I USA utbildar man även hundar åt epileptiker och diabetiker. Dessa hundar fungerar som en slags ”larmklocka” och varnar sina ägare när ett anfall är på gång. På så sätt kan ägarna vidta åtgärder som gör att anfallet antingen uteblir, (diabetikerna kan justera sitt blodsocker) eller att i alla fall konsekvenserna blir så lindriga som möjligt (epileptiker kan varna omgivningen och lägga sig ner). (2)

3.6 Ledarhund för blinda

De flesta ledarhundar i Sverige utbildas nu genom Iris Hundskolan AB i Sollefteå. Iriskoncernen ägs av Synskadades Stiftelse och är nära knuten till Synskadades Riksförbund, SRF, som äger alla ledarhundarna. De vanligaste raserna som används är labrador och schäfer.

Ledarhunden är ett viktigt redskap för den synskadade. Med hjälp av ledarhunden får den synskadade en större rörelsefrihet. Han eller hon kan på ett snabbare och smidigare sätt ta sig fram utomhus. Hunden leder sin förare förbi olika hinder, den markerar var trappor och trottoarkanter finns och den kan på kommando söka efter en trappa, dörr eller dylikt. Men det är den synskadade föraren som bestämmer vart man skall gå och som får hålla ordning på vart man befinner sig.

Ledarhundar får, på samma sätt som Service och Signalhundar, följa med sin ägare överallt där hundar vanligtvis är hänvisade till att vänta utanför. (34)

3.7 Hundar inom vård och rehabilitering

Djurs positiva effekter på oss människor gör dem till utmärkta terapeuter. I USA och andra länder har hundar och andra djur länge varit ett mycket viktigt inslag inom vård och omsorg. I dag är det även i Sverige mer och mer vanligt med hundar som arbetar som terapihundar, exempelvis inom äldreården, med autistiska barn eller med dementa personer.

Ingemar Norling har i en rapport sammanställt forskning kring äldre och sällskapsdjur där han konstaterar att hundar och även andra djur inom vården, kan göra underverk med äldres hälsa. Livskvalitén höjs medan depressionerna minskar och blodtryck och kolesterol sänks. Positiva sidoeffekter är att vårdpersonalen får bättre arbetsmiljö medan kostnaderna för vård och medicinering minskar. Även Alzheimerspatienter har visat sig blivit mer aktiva och mindre deprimerade tack vare kontakten med djur. (20)

För några år sedan utbildade Hundskolan i Sollefteå och därefter Iris hundskolan särskilda Rehabhundar. Dessa skulle hjälpa människor med olika förvärvade funktionshinder till ett meningsfullt liv eller till att komma tillbaka till arbetslivet. Hunden kunde hjälpa sin ägare med olika praktiska moment, men detta var inte huvudsyftet. En rehabhunds viktigaste uppgift är att stimulera sin husse eller matte att bli mer aktiv och att vara en motivation till att förbättra deras livssituation. Tyvärr lades projektet ner av finansiella orsaker.(43)

Enligt en studie som gjorts bidrar rehabhundar till ett ökat fysiskt, psykiskt och socialt välmående hos sina förare. Hunden aktiverar sin ägare genom att dagligen kräva motion och omsorg. Rehabhunden bidrar också till att föraren får en ökad självständighet genom att använda hunden i aktiviteter på fritiden och i det dagliga livet. (21)

3.8 Räddningshundar och Lavinhundar

Svenska **räddningshundar** och deras förare utbildas av Svenska Brukshundsklubben (SBK) på uppdrag av Krisberedskapsmyndigheten (KBM). Dessa utbildas i första hand för att ingå i den internationella Search And Rescue- styrkan (SAR) som snabbt skall kunna flygas till områden som drabbas av jordbävningar eller liknande. Men räddningshundekipagen ingår även i kommunernas räddningstjänst, där de till exempel kan användas till att hitta försvunna människor i rasmassor och dylikt. Räddningshunden kan även vara till nytta vid tåg- och flygolyckor där människor kan ha hamnat långt bort från olycksplatsen samt vid explosioner där människor befaras sitta fast i ruinerna. (28)

Färdigutbildade räddningshundekipage får underteckna särskilda frivillighetsavtal med sin kommun om att placeras i kommunens organisation under höjd beredskap, det vill säga ifall det skulle finnas risk för krig i landet. (28)

Räddningsarbetet ställer stora krav på hunden eftersom arbetet ofta sker i osäkra miljöer med mycket bråte, lösa underlag och höga höjder. Dessutom kan det vara rök, buller och eld i området som inte får påverka hundens arbetsinsats. Räddningshunden tränas att söka genom stora områden efter människor som är instängda. Om den hittar vittring av en människa markerar den platsen för sin förare. På så sätt kan räddningspersonal koncentrera sitt arbete

och därmed snabbare få ut inestängda personer. Räddningshunden skiljer inte på levande och döda personer utan markerar all människovittring på samma sätt. (27)

För efterforskning och sökande efter personer som gått vilse eller kommit bort på annat vis ansvarar polisen. Utbildade och av polisen godkända räddningshundekipage kan däremot utgöra ett komplement till polisens egna hundar och därmed vara en värdefull resurs vid exempelvis skallgångskedjor. (28)

Svenska Sjöräddningssällskapet (SSRS) är en ideell förening vars viktigaste uppgift är att rädda liv längs med Sveriges kuster och på insjöar. De använder sig bland annat av **sjöräddningshundar** som är specialutbildade att hitta och undsätta personer i nöd, både till havs och på sjöar. Genom samarbete med helikopterflottiljen kan hunden och dess förare snabbt transporteras till olycksplatsen där hunden arbetar från vilken båt som helst. Hundarna söker efter personer som ligger i eller på vattnet, till exempel i en räddningsflotte eller kanot eller liknande. Sjöräddningshunden kan hitta personer som ligger i vattnet ner till ett djup på 50 meter. Dessutom söker den efter personer längs stränder och på öar och skär. Sjöräddningshunden kallas i första hand ut om det är mörkt, dimma, regn, hård vind eller om sökområdet är stort och okänt eller när man vet att det finns personer i vattnet. (42)

Vid Frankrikes kuster används grupper av Newfoundlandshundar för att bistå vid räddningsaktioner. Newfoundlandshunden älskar vatten och användes ursprungligen av fiskare för att dra upp nät på stranden samt att dra båtar. (3) Newfoundlandshunden har många egenskaper som gör den lämplig som vattenräddningshund. Den är mycket stark och kan bogsära en flera ton tung båt med människor. Tack vare sin uthållighet kan denna ras simma långa distanser under flera timmar i sträck och eftersom pälsen är vattenavstötande och mycket köldhärdig, fryser den inte. Newfoundlandshunden är lugn och trygg i sig själv och har en beslutsamhet som gör att den aldrig sviker sitt uppdrag. Det behövs inte heller någon specialutrustning vilket gör att den omedelbart är redo att påbörja sitt uppdrag. (25)

Lavinhundar eller **Civila Fjällräddningshundar** är en annan form av räddningshundar. Dessa är specialutbildade för att hitta människor som blivit begravda i snöras eller som har gått vilse i fjällområden. Civila fjällräddningshundar med förare rekryteras genom polisen i respektive län och måste delta i obligatoriska utbildningar och övningar som polisen anordnar för att godkännas. Varje ekipage tillhör sedan en fjällräddningsgrupp och varje år måste alla genomgå en utbildning samt göra ett prov för att säkerställa att man fortfarande håller måttet. (41)

En lavin är snö som satts i rörelse av någon orsak. Ibland kan en lavin utlösas spontant på grund av exempelvis temperaturskiftningar, nederbörd eller vind. Ibland kan en skidåkare utlösa lavinen enbart på grund av sitt tryck på snön. Risker är större desto mer terrängen lutar. Snö faller i omgångar, något som innebär att snön ligger packad i lager med olika fasthet. När en lavin går glider de övre lagen ovanpå de undre, ungefär som på kullager. Detta gör att det vid vissa förhållanden inte behövs mycket påverkan för att snön skall sättas i rörelse. Laviner kan komma upp i hastigheter på över 200 kilometer i timmen och därmed ha krafter nog att skövla och slita upp träd som står i dess väg. (16)

Om en människa begravs i snömassor är det bråttom om man skall ha någon chans att hitta honom eller henne levande. Därför använder man så ofta det går helikoptrar när man skall transportera lavinhundpatruller till ett rasområde. (16)

3.9 Hundar inom försvaret

Hundar har haft stor betydelse under många av människans krig. Redan för ca 3000 år sedan använde man i Fjärran Östern hundar till att spåra upp förrymda fångar och andra människor. I det antika Rom utbildades hundar inom olika specialiteter. Det fanns försvarshundar som skyddade de bakre linjerna, attackhundar som skickades till frontlinjerna samt brevhundar som fungerade som kommunikation mellan de olika arméförläggningarna. Även under 1:a och 2:a världskriget hade hunden en stor betydelse som rapporthund. Rapporthunden användes för att skicka meddelanden fastsatt i halsbandet mellan två militärer. (25)

Även i dagens samhälle utbildar och använder sig försvaret utav hundar. Försvarsmaktens Hundtjänstenhet, FHTE, ligger utanför Märsta cirka fem mil norr om Stockholm. Här utbildas bevakningshundar, ytsökande hundar, ammunition- och vapensökande hundar samt klassiska minhundar. Men vägen till tjänstehund inom försvaret är lång och smal. Det är många olika tester som måste avklaras innan en eventuell utbildning kan påbörjas. Det ställs stora krav på mentaliteten hos dessa hundar, eftersom de kommer att få jobba inom ett tufft område, ibland med eget och andras liv som insats. (37)

3.9.1 Bevakningshundar

Bevakningshundar utbildas åt Dragonbataljonen MP, Flygvapnet och Marinen. Deras uppgifter är att tillsammans med sin förare och grupp vara sensorer åt förbanden. De skall kunna patrullera långa sträckor, markera ljud, ta upp vittring från luften av människor eller av material som hanteras av människor för att på så sätt kunna lokalisera en fiende. De skall även kunna hitta, bestämma riktningen på och följa ett spår under lång tid. (37)

3.9.2 Ytsökande hundar

Ytsökhundar kallas även ”långlinehundar” och dessa är specialicerade minhundar. De används för att snabbt kunna fastställa om det finns minor i ett område eller inte. De arbetar på så vis att föraren skickar ut sin hund med en lång lina på en rak linje. Varje utskickande är ungefär 12 meter. Detta är ett mycket krävande arbete för hunden som måste vara fullt koncentrerad på att leta efter minor samtidigt som den måste vara lika koncentrerad på att hålla fullständig rak kurs framåt. (37)

3.9.3 Ammunitions- och Vapensökhundar

Ammunitions- och vapensökhundar har som namnet låter förstå till uppgift att hitta vapen och ammunition samt flera olika sprängämnen. Den skall kunna söka inne i byggnader, på och i fordon samt ute i terrängen. När den har hittat något markerar den genom att sätta sig ner. Hunden arbetar ibland kopplad och ibland söker den fritt på egen hand. (37)

3.9.4 Klassiska Minhundar

Klassiska minhundar arbetar ihop med sin förare i ett MRT, Mine Rescue Team, där huvuduppgiften är livräddande verksamhet. Exempelvis om någon har hamnat inne i ett minfält och skadats och snabbt behöver hjälpas ut. Hunden söker då en fri väg, ungefär en halv meter bred, fram till den skadade så att sjukvårdspersonal kan komma fram till och hämta ut personen. (37)

3.10 Polishundrar

Polishundrar har många olika arbetsområden. Majoriteten är dock specialiserade inom ett eller några få områden, ofta beroende på hundens ras och mentalitet. De flesta av polishundarna i Sverige arbetar tillsammans med sina förare inom **övervaknings- och ordningstjänst**. I dessa fall är arbetsplatsen oftast vid demonstrationer eller evenemang där många människor samlats och man befärrar att det kan uppstå bråk. (41)

Andra uppgifter en polishund kan ha är **saksök**. I dessa fall letar hunden med hjälp av sitt välutvecklade luktsinne efter saker som är små och som kanske inte annars skulle ha hittats. Till exempel vid en brottsplats eller om en misstänkt har slängt ifrån sig gods vid gripandet. Hunden kan känna människovittring på ett föremål som har legat i många dagar. (41)

Att kunna **spåra** en misstänkt gärningsman eller ett fordon hör till polishundens grundläggande utbildning och denna förmåga har polisen ofta användning för. Hunden tränas så den skall kunna följa spår på olika underlag, till exempel i skogsterräng, på asfalt och på snö. (41)

Personsök ingår också i polishundars uppgifter. Det kan röra sig om brottslingar som håller sig gömda eller försvunna personer. I dessa fall spårar inte hunden, utan den vädrar i luften efter människovittring. Om hunden är lös när den hittar personen, bevakar han denne så att personen i fråga inte kan ta sig därifrån. Under tiden skallmarkerar hunden för att kalla till sig sin förare. Personsök med hund är särskilt effektivt vid skallgångskedjor ute i terrängen, men kan även utnyttjas inne i byggnader. (41)

Polisen har utöver detta vissa hundar som är specialutbildade. Till exempel så har man särskilda lavinhundpatruller. Dessa beskrivs noggrannare i kapitel 3.8 om räddningshundar och lavinhundar. Vissa hundar är specialsökhundar som kan hitta narkotika, bomber, brandfarliga vätskor, döda kroppar och nu har även en hund tränats att hitta sperma. Detta är egentligen inga vanliga polishundsuppgifter och behandlas därför mer ingående i egna rubriker i kapitel 3.12 om sökhundar.

3.11 Spårhundrar

En hund som tränats att spåra kan göra stor nytta inom många olika områden. Den kan leta rätt på förrymda brottslingar, bortsprungna barn eller andra människor som gått vilse. Den kan leta upp skadade djur från trafikolyckor eller djur som blivit skadeskjutna vid jakt. Inom brukshundsmiljön är spårning i olika former viktiga tävlingsgrenar som anses ge hunden möjlighet att använda sina naturligt nedärvda förmågor på ett positivt sätt.

3.12 Sökhundar

Eftersom hundens luktsinne är så fantastiskt bra utvecklat är den till ovärderlig hjälp inom ett stort område när det gäller att hjälpa människan hitta olika saker. Genomsnittshunden har över 200 miljoner doftreceptorer i näsans veckade slemhinna jämfört med människans cirka 5 miljoner. (3) Man kan lite illustrativt säga att om människans luktceller täcker ett frimärke, så täcker hundens luktceller ett badlakan. (23)

Lukt är molekyler med olika kemiska sammansättningar. När dessa kommer i kontakt med doftreceptorerna i slemhinnan omvandlas den kemiska signalen till en elektrisk impuls. Via nervbanor förs dessa signaler till luktloben, som är den del av hjärnan som behandlar luktinformation. Hundens luktlob är ungefär fyra gånger större än människans, trots att människans hjärna är större än hundens. Hundens överlägsna kapacitet att urskilja dofter jämfört med oss handlar alltså inte enbart om att de har fler luktsensorer i näsan. De har även en mycket större och mer avancerad dator i sin hjärna för bearbetning och lagring av doftminner. (23)

3.12.1 Narkotikahund

En duktig narkotikahund med sin känsliga näsa är en värdefull resurs. Inte minst för svenska tullens och för kriminalvården som varje dag ställs inför nya utmaningar när det gäller att hitta otillåtna och farliga droger. Narkotikahundar utbildas av Iris Hundskolan AB samt numera även av Tullverket själv som har startat en egen hundskola för narkotikahundar i Norrtälje. En färdig narkotikahund har en lång och gedigen utbildning bakom sig. Den måste kunna utföra sitt arbete i trånga och svåråtkomliga utrymmen och anpassa sitt sökbeteende efter de omständigheterna som finns. Narkotikahunden arbetar självständigt vid sökandet, men hundföraren måste hela tiden vara koncentrerat och läsa sin hund. Det finns många faror på dessa hundarnas arbetsplatser som föraren måste hålla koll på. Om hunden exempelvis skulle råka få i sig narkotika, kan den i värsta fall dö. Därför släpper hundföraren knappt hunden med blicken en sekund medan den arbetar. Alla signaler den omedvetet sänder ut måste tolkas. Att känna sin hund väl är mycket viktigt för slutresultatet av jobbet. (43),(38)

3.12.2 Röksök- Gas- och Brandhärdhund

Röksökhundar används av räddningstjänsten för att lokalisera och hitta källan till röklukt. Det kan till exempel vara när någon ringer 112 och berättar att det luktar rök i en trappuppgång. Då rycker brandkåren ut och försöker hitta var och om det brinner. Det finns mätinstrument man kan använda, men en röksökhunds näsa är mer tillförlitlig och även snabbare, så med en röksökhund i teamet tjänar man viktiga minuter. Minuter som kan utgöra skillnaden mellan en liten pyrande brasa och en stor brand. (8)

Gashundar arbetar med att hitta misstänkta gasläckor. Eftersom gasbolagen är skyldiga att tillsätta ett standardiserat spårämne i gasen, är det oftast lätt för hunden att hitta en läcka och lokalisera källan, eftersom all gas på så sätt innehåller samma luktämne. Den behöver inte lära sig att känna igen alla sorters olika gaser. (8)

Brandhårdshundar har tränats att söka efter och markera brandfarliga vätskor. Dessa hundar är betydelsefulla medhjälpare i utredningar av bränder där man har misstanke om att branden varit anlagd. Brandhårdshundar gör störst nytta i de fall där byggnaden är helt utbränd och man inte kan se var branden har startat. En hund söker över en stor yta mycket snabbare än tekniker. Där hunden markerar tas prover som skickas på analys. (13)

Ett exempel där brandhårdshundar varit delaktiga i fällandet av en mordbrännare, var när en kombinerad gymnastikhall och lagerbyggnad brann ner till grunden. Branden hade varit explosionsartad och en man hade gripits då han sprang från platsen. Två hundar markerade oberoende av varandra på samma ställe utanför byggnaden. Proverna man tog här visade på spår av diesel. Den gripna mannens kläder och skor skickades på analys där man kunde konstatera att det fanns diesel på hans skor. (13)

3.12.3 ID-hund

ID-hundar arbetar för polisen där de har som uppgift att koppla ihop gärningsmän och brott. I Sverige har försöken med ID-hundar tyvärr stoppats på grund av kostnaderna, men både i Holland och Tyskland har de en lång tradition. (18)

En människas genetiska doft är så specifik och säregen att den kan jämföras med DNA och fingeravtryck. Det som gör den så användbar i brottsammanhang, är att ingen gärningsman kan undvika att lämna sin doft efter sig. Den fastnar på offret, på brottsplatsen och på eventuella redskap som använts. (26)

Människans doftmolekyler utsöndras kontinuerligt och från hela kroppen, men flest kommer från handflator och fotsulor. De tränger igenom både handskar och skor. Inte ens tjocka gummistövlar kan stänga in doftmolekylerna. (8) Dessa doftmolekyler kan vid lämplig förvaring av bevismaterial finnas kvar under mycket lång tid. En holländsk ID-hund har lyckats sammanlänka en gärningsman till ett rån som begicks två år tidigare. Gärningsmannens doft fanns efter två år fortfarande kvar på den tape som användes till att binda rånoffren. (18)

När en ID-hund arbetar får den först lukta på ett föremål från brottsplatsen där man antar att gärningsmannens doft har fastnat. Under tiden har den misstänkte gärningsmannen och ett antal personer från en kontrollgrupp lämnat sin lukt på sterila metallklossar som lagts ut i en rad i lottat ordning. Nu skickas ID-hunden iväg för att lukta på klossarna. Om den skulle känna igen samma lukt på någon kloss som den kände på föremålet från brottsplatsen, markerar den vid den metallkloss där den rätta lukten finns. (18),

I Finland har fyra ID-hundar varit verksamma sedan hösten 2004 och användes under sitt första år i över hundra olika utredningar som rörde bland annat mord, dråp och stölder. 24 gärningsmän har hittills utpekats av ID-hundarna och i de fall där luktidentifieringen har lagts fram som bevis för domstol, har bevisningen hållit. (26)

3.12.4 Kriminalsökhund / Likhund

Kriminalsökhundarnas arbete är att hitta döda kroppar eller vittring av döda kroppar och de söker både på land och i vatten. Inget glamoröst jobb kan man tycka, men väldigt viktigt. Inte bara för polisen och deras arbete, utan i synnerhet för anhöriga som annars kanske aldrig skulle ha fått svar på vad som hänt med deras kära.

Utbildningen av likhundar är indelat i tre delar. Först får hunden lära sig att identifiera "liklukt" i byggnader och terräng. Döda kroppar utsöndrar speciella doftmolekyler och i träningen används klädesplagg som varit i kontakt med avlidna. I utbildningens andra del tränas hunden i vattensök, både från båt och fritt simmande. När likhundarna arbetar från båt sitter de längst fram i fören medan båten förs sakt och systematiskt fram över vattenytan. Hundarna är ivriga och hänger nästan över relingen. När de får vittring av en död kropp, markerar de genom att skälla, krafsa eller på annat sätt meddela sin förare om fyndet. I den tredje och avslutande delen av utbildningen tränas hunden att söka på isbelagda sjöar.

Man har sett prov på att hundar hittat kroppar som legat så stora djup som 60 meter. Luft och gaser från lungor och tarmar stiger upp till ytan med vittring som hunden kan känna. När en hund markerar måste man ta hänsyn till vind och strömmar innan man börjar leta i vattnet. En likhund hittade en gång en död kropp i sjön Lygnern på 28 meters djup efter två år.

Det är dock inte bara om en död kropp hittas att likhunden kan vara till nytta. Doftmolekyler från död mänsklig vävnad eller blod fastnar på kontaktytor på en brottsplats. På så sätt kan likhunden hjälpa polisen att ta reda på om ett mord har ägt rum. Så var fallet bland annat i det omdiskuterade Hells Angels-målet i Göteborg. Två likhundar markerade, oberoende av varandra, att en död kropp befunnit sig i en bar där man misstänkte att ett brott ägt rum. Detta, tillsammans med fynd av blodspår och offrets DNA, ledde till Tingsrättens slutsats att mord ägt rum i HA-baren, trots att ingen kropp kunde hittas. (17),(13),(8)

3.12.5 Bombhund

Renodlade bombhundar har utbildats av polisen sedan 1986. Deras uppgifter är att assistera tekniker vid bombhot samt vid säkerhetssök i lokaler där viktiga personer skall vistas. Detta kan vara till exempel kungafamiljen, regeringsmedlemmar eller vid statsbesök. Hundarna tränas att känna igen alla sprängämnen som man har tillgång till. Hundarna används endast för att hitta eventuella bomber, inte för att avgöra om de är äkta eller inte. Detta sköter polisens specialutbildade tekniker. (8),(41)

3.12.6 Spermahund

En originell specialsökhund får man väl kalla Xena, Sveriges första spermahund. Hon har redan satt dit sin första sexbrottsling genom att hitta hans sperma på brottsplatsen ute i skogen. En bragd som gjorde att polisens tekniker kunde ta hand om bevisningen som ledde till fällande dom. (22)

Kvinnor som blivit våldtagna är ofta chockade och förvirrade och har svårt att peka ut precis vart övergreppet skedde. Som tekniker är det omöjligt att hitta en liten spermafläck om man

inte vet nästan exakt var man skall leta. Spermahunden kan hitta mycket små mängder av sperma på ett relativt stort område och är därmed ett mycket användbart verktyg i dessa fall. Om man inte kan hitta sperman går värdefulla DNA-prov till spillo och möjligheten att gripa förövaren minskar drastiskt. (19)

3.12.7 Cancerhund

Flera av varandra oberoende försök med hundar som känner igen lukten av lung-, bröst- och urinblåsecancer har visat mycket goda och intressanta resultat. Cancerpatienter har visat sig ha spår av vissa kemikalier bland annat utandningsluften och i urinen. Genom att iordningställa utandningsprov eller urinprov som hundarna får lukta på, kan de efter att ha tränats för ändamålet, med stor tillförlitlighet, markera vilka prover som är friska och vilka som kommer från patienter med cancer. (40)

I Sverige har Springer spanieltiken Ronja lärt sig att upptäcka både lungcancer och bröstcancerprov bland andra friska prov. Olika cancerformer luktar olika, och en hund måste lära sig att hitta var och ett av dessa från grunden. I Florida har hudläkaren Armand B. Cogetta en hund på sin klinik som hittar den elakartade hudcancerformen malignt melanom genom att sniffa direkt på patienterna. (8)

3.12.8 Mögelhund

Mögel och bakterier behöver fukt, näring, syre och rätt temperatur för att kunna trivas och föröka sig. Vissa hus har eller har haft ställen med ideella förhållanden för dessa mikroorganismer att frodas. Mögel och bakterier avger sporer, toxiner (gifter) och gaser som människor kan bli sjuka av, men det kan vara svårt att veta att det är just mögel som är boven i dramat. Symptomen på mögelallergi hos människor kan vara diffusa och väldigt varierande.

De flesta mögelskador är dolda i väggar, golv eller tak och det är inte alltid man känner någon särskild lukt. Därför är utbildade mögelhundar ett viktigt redskap vid exempelvis husbesiktningar eller vid misstanke om mögelskador. Mögel och bakterier avger en särskild gas, M-VOC, som mögelhunden är tränad att känna igen och lokalisera. Gasen avges både i mikroorganismernas tillväxtfas, vilofas och även döda fas. En mögelhund kan på så sätt hitta eventuella mögel- och bakterieskador som är dolda i husets konstruktion utan att man behöver riva upp konstruktionen i onödan. Den kan även fria ett hus från misstanke om mögelförekomst.

Vid ett husköp står ofta mycket pengar på spel och det kan vara skönt för en husköpare att veta att huset är mögelfritt vid inflyttandet och att besiktningen gjorts av en opartisk och till 100 % ärlig besiktare. (35)

3.12.9 Röt- och Besiktningshund

Iris Hundskolan hyr ut hundekipage som är specialiserade på besiktningshundar av el- och telelinjer för att upptäcka förekomst av röta i stolparna. Bland deras kunder hittar man stora bolag som bland andra Vattenfall, Sydkraft, Fortum och Eltel.

Hundförarna är specialutbildade på el- och telelinjer och vidareutbildas kontinuerligt, medan hundarna snabbt hittar röta och rötfläckor som finns i stolparna, både ovan och under jord.

Besiktning med hund är fördelaktig eftersom metoden är mer ekonomisk än traditionella metoder. Detta beror på att felmarginalen är minimal och endast de stolpar som verkligen är angripna tas bort. Detta innebär högre effektivitet och stora besparningar. (43)

3.12.10 Malmletningshund

Under 1970-talet utbildade hundskolan i Sollefteå hundar som var specialtränade att leta upp malmförekomster av olika slag i Sveriges skog och mark. Dessa hundar utnyttjades bland annat av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU). Tyvärr blev det för dyrt med tanke på att hundarna bara kunde arbeta under några korta sommarmånader, och projektet lades ner.

3.12.11 PCB och Kvicksilverhund

PCB är en grupp svårnedbrytbara organiska föreningar. Att ämnena är svårnedbrytbara innebär att de anrikas i näringskedjan i naturen om de kommer ut i miljön. PCB har skadliga effekter på människor och djur. PCB användes i bostadsproduktionen i Sverige på 60-talet, bland annat i miljonprogrammet där PCB tillsattes för att göra fogmassa mjukare. PCB kan finnas kvar i byggmaterial från 1956-1973. (36)

Iris Hundskolan har utbildad en unik PCB-hund som kan anlitas för att kartlägga förekomsten av PCB i en byggnad. Detta görs på ett mycket effektivt sätt och man kan därmed reducera mängden kemiska analyser till ett minimum, något som spar både tid och pengar. (43)

Metallen **kvicksilver** (Hg) är enligt naturvårdsverket ett av de allra farligaste miljögifterna som finns i världen. Detta beror bland annat på att det aldrig kan brytas ner eller förstöras genom kemiska reaktioner. Däremot så kan mikroorganismer i mark och vatten omvandla kvicksilver till en ännu giftigare förening som kallas metylkvicksilver och som anrikas uppåt genom hela näringskedjan. Det kvicksilver som människan spridit ut i miljön kommer att utgöra ett hot mot människor, djur och natur under lång tid framöver. (24)

Iris hundskolan har utbildat två kvicksilversökande hundar som i samarbete med Naturvårdsverket under åren 1998- 2001 såg till att 7 ton kvicksilver hittades, samlades in och togs om hand. (43)

För sina insatser i kampen mot PCB och kvicksilver belönades hundskolan och miljöhundarna med hedersomnämning i den Nationella Miljötekniktävlingen år 2000 som arrangerades av NUTEK, Miljöteknikdelegationen och miljöforum Halland. (43)

3.13 Hundar som hobby och sällskap

Många människor har sin hund som en viktig fritidssysselsättning. Det vi i dag menar med **Brukshundar** var ursprungligen hundar som användes till särskilda arbeten. Nu använder vi begreppet om hundar som tränas och tävlar inom hundsportgrenar som påminner om de tidigare arbetsformerna. I bruksgrenarna ingår spår, sök, skydd och rapport, och i alla grenar finns olika klasser med varierande svårighetsgrader.

***Spår** är en tävlingsgren där hunden skall följa en människas spår. I elitklass är spåret cirka 1500 meter långt och upp till två timmar gammalt. (32)

***Sök** är en tävlingsform som utvecklats från sjukvårdshundar som letade rätt på sårade personer i krigshärjade områden i början på 1900-talet. I elitklass skall hunden leta rätt på tre personer i ett starkt kuperat skogsterräng som är 100 X 300 meter stort. (32)

***Skydd** handlar om att hunden skall kunna försvara både sig själv och sin förare. Den skall även kunna förfölja, gripa och bevaka brottslingar som försöker fly. Dessa hundar är inte aggressiva, utan utför bara moment de har tränats till genom lek och belöning. **IPO** (Internationell Prövnings Ordning) är den internationella varianten av den svenska traditionella skyddsgrenen. I IPO ingår även spårarbete och lydnad. (32)

***Rapport** är en bruksgren som härstammar från försvaret, från de hundar som användes i krigstider för att springa med meddelanden mellan olika förband. I tävlingsformen har hunden två förare som den skall springa mellan och i elitklass springer hunden sammanlagt över sex kilometer på egen hand i terrängen. (32)

Lydnadsprov består av olika klasser med olika svårighetsgrader och inriktningar. I lydnadsprovets grundläggande moment ingår till exempel att gå fot, hoppa över hinder, apportera föremål och ligga plats utan att låta sig störas eller resa på sig. Allt eftersom man avancerar i klasserna blir momenten svårare och svårare medan några moment faller bort och andra tillkommer. (32)

Agility är en relativt ny hundsport och tillhör inte de traditionella brukshundgrenarna. Här gäller det för föraren att skicka sin hund genom en hinderbana på kortast möjlig tid, utan att hunden gör fel som ger avdrag i poängen. Fel blir det om hunden vägrar, river eller tar fel hinder. Även här finns det fler olika klasser och nivåer. (32)

Draghundar har använts av människan sedan långt tillbaka. I arktiska områden var hundar som transportmedel oöverträffbara innan maskiner och motorer uppfanns för, historiskt sett, inte så väldigt länge sedan. Kända forskningsresande som exempelvis Fritiof Nansen har också använt sig av nomadfolkens kunskaper i hundkörning. (5)

I dag används draghundar mest för rekreation och tävling. Draghundsport är uppdelat i två grenar; *nordisk stil* och *slädhundstil*. I nordisk stil drar en eller fler hundar en pulka med last, medan föraren åker efter på skidor. I denna tävlingsform åker man mellan 10 – 30 km, beroende på vilken klass man tävlar i. Det finns även en motionsklass där man inte har någon pulka alls, utan hunden är kopplat direkt till föraren. I slädhundstil kör föraren en släde som hundarna drar. Här kan man tävla i sprint- eller distanskörning. Den längste distanstävlingen i Norden heter ”Finnmarks-løpet” och är ca tusen kilometer, dvs. 100 mil, långt. På

distanstävlingar måste de tävlande ofta övernatta ute i naturen tillsammans med sina hundar. I alla draghundtävlingar gäller det att ta sig från start till mål så snabbt som möjligt. (29)

Klövjehundar används numera främst av privata hundägare som går mycket i skog och mark eller som gillar att fjällvandra. En vältränad hund kan bära upp till hälften av sin egen vikt och kan därmed underlätta en hel del för sin ägare genom att hjälpa till med packningen. (4)

Kantarell- och tryffelsök. Många hundklubbar arrangerar kurser där specialintresserade hundägare kan få hjälp att lära sina hundar att leta kantareller och/eller tryffel. Att ha hund är ju roligt i sig, men om man samtidigt kan använda den till något nyttigt, är det ju extra stimulerande.

Kapplöpningshundar har funnits länge i Sverige. Den första kapplöpningsklubben i landet bildades redan 1953. Året 1998 fick Svenska Spel tillstånd att bedriva spel på hundkapplöpning och sporten fick i och med detta en rejäl uppsving. Sedan 30/12 2005 är spel på greyhound i Svenska Spels regi nedlagd, men tävlingsformen finns kvar och man kan fortfarande spela på sina favoriter på plats. (39)

Utställningar är öppna för alla renrasiga hundar som har en giltig stamtavla. På en hundutställning träffas hundägare från när och fjärran, ibland från många olika länder, för att tävla om vem som har den vackraste hunden. Men utställningar handlar inte enbart om detta. Utställningar är även ett sätt för dem som bedriver uppfödning att få resultatet av sitt avelsarbete granskat och bedömt av expertis. Dessutom finns det många som har hundutställning som hobby. Här träffar man likasinnade och kan utbyta erfarenheter samtidigt som man får tillfälle att studera mer eller mindre kända avelshundar på riktigt. (5)

Sällskapshundar som inte används till något särskilt är naturligtvis inte mindre värda för det. Hundens sällskap och kamratskap spelar i sig själv en stor och viktig roll för människan.

I boken ”Därför behövs hunden” av Ingrid och Uno Lindmark, redovisas en undersökning som gjordes 1975 men som är lika aktuell i dag. Den handlar bland annat om hundens sociala roll och betydelse för människan. Några av slutsatserna i denna undersökning är att hunden uppfyller vissa av människans grundläggande behov. Exempelvis behovet av att känna sig behövd och älskat. Hunden är ett initiativrikt sällskap som själv gärna tar kontakt och vill bli klappat. Den förstår många ord och lystrar på tilltal, den ger kärlek, tillgivenhet, värme och ömhet något som gör relationen till människan mycket varm och personlig.

Människor har även ett grundläggande behov av att få ge kärlek, något som för vissa ibland kan kännas svårt. Hunden kan hjälpa oss att få ge utlopp för dessa känslor som kanske annars aldrig skulle ha kommit fram. Detta kan göra oss mer harmoniska och bättre rustade att leva upp till samhällets krav.

Hundar förebygger även ensamhet och skapar nya kontakter eftersom de gör att ägaren spenderar mer tid utomhus. Människor hundägaren möter stannar gärna och hälsar eftersom en hund ofta väcker intresse och nyfikenhet. Hundar gör också att man kommer ut i naturen mer, vilket ger motion och frisk luft på ett trevligt sätt i glatt sällskap. (10)

4 DISKUSSION

I Sverige finns det nästan tre hundra olika raser att välja mellan om man vill köpa hund. Detta gör att det så gott som alltid finns en hund som matchar de egenskaper man söker. Som individ är hunden dessutom mycket anpassningsbar och finner sig oftast lätt till rätta i olika miljöer. Under tiden jag jobbade med materialinsamlingen förundrades jag ofta över hundens allsidighet och hur användbar den är inom så många olika områden. Med så många bra och olika egenskaper, sin känsliga näsa och goda samarbetsvilja, är hunden utan tvivel till stor nytta och glädje för människan.

Organisationen Manimalis har räknat ut att ungefär 160 000 av Sveriges hundar jobbar. Detta innebär nästan var sjätte hund i Sverige. Den största gruppen av arbetande hundar är jakthundar. Sedan följer ledarhundar för blinda, vallhundar, polishundar och narkotikahundar. (14) Utöver dessa finns det en hel rad andra hundjobb som jag redogjort för tidigare i rapporten, men som inte räknats med av Manimalis. Detta gör mig övertygad om att antalet arbetande hundar i Sverige är mycket högre än Manimalis siffror.

En hund behöver däremot inte alltid arbeta för att göra nytta. Hundar har även en stor hälsofrämjande betydelse enbart genom sin närvaro. Att umgås med hundar ger positiva effekter på hälsan som till exempel minskat stress och sänkt blodtryck. (2) När det gäller andra hälsomässiga aspekter, visar forskning på framför allt tre positiva faktorer som kopplas till att vara hundägare: Ett eget inflytande över livet, ett stort socialt stöd samt tillgången till natur. Naturen har en sådan effekt på människor att stresssymptom minskar, till och med om man bara passivt tittar ut på den i fem minuter! En hundägare kommer oftare ut i naturen än andra och äldre som har hund är ute mer än en timme per dag. Det är dubbelt upp mot den miniminivå som rekommenderas. Hunden gör också att ensamma människor, både unga och äldre, i större utsträckning verkligen vågar gå ut och promenera. Hunden är ett stöd i sig själv samtidigt som den gör att man lättare får kontakt med andra människor. (20)

En något mörkare sida av hundhållningen är den trend som råder för tillfället, där miniatyrhundar får agera accessoarer för sina ägare. Accessoarer betyder på franska tillbehör och ordet används oftast inom modet för handskar, skärp, bälten, skor, scarves, smycken eller hattar som i form och färg överensstämmer med resten av klädseln. Nu har tyvärr även små hundar med egna kläder, smycken och skor blivit moderna som accessoarer. Detta har bland annat medfört att antalet insmuglade småhundar från kontinenten har ökat explosionsartad på senare tid.

Jag känner mig helt övertygad om att hunden aldrig vill bli överflödigt i vårt samhälle. Tvärtom tror jag att fler och fler kommer att upptäcka fördelarna med en fyrfota kompis. Hunden är det perfekta sällskapet, men man bör välja en ras som passar ens egen livsstil. Då anpassar sig hunden lättare till sin ägares levnadssätt och man har bättre förutsättningar för att relationen mellan hund och ägare skall bli harmonisk. En livlig hundras kräver ett aktivt hem för att inte bli understimulerat och kanske utveckla problembeteenden, medan en sportig friluftsmänniska förmodligen skulle bli frustrerad över en hundras som vägrar gå ut om det blåser eller regnar lite. Genom att aktivt välja en ras man passar ihop med, lägger man den bästa grunden för en livslång vänskap.

5 SLUTORD

Jag hoppas att jag med denna rapport lyckats förmedla lite kunskap om hur användbara våra fyrfota vänner faktiskt är. Jag skulle även önska att de som läser detta och själv har en hund, funderar en smula kring vilka resurser ens egen ögonsten besitter. Ofta tar man nog sin hund lite för givet och inser inte riktigt vilken kapacitet den har. Men alla hundar sitter inne med en massa bra egenskaper. Utmaningen är bara att klura ut vad just ens egen hund tycker om och kan tänkas vara bra på, för att sedan med rolig träning locka fram dessa egenskaper.

Jag vill även gärna uttrycka min beundran för alla engagerade hundägare och tränare som gör riktiga toppenjobb. När de genom lek och positiva metoder lär hundar att hitta bortsprungna barn och gammelmstrar, larma döva vid brand, leda blinda tryggt i trafiken och hitta mögel och giftiga kemikalier i hus, är de i stor grad delaktiga i att höja hundens status i samhället. Och är det något en hund är värd, så är det en hög status. För en hund är verkligen inte bara en hund. Förutom att den är människans bästa vän, är den även ett mycket användbart och funktionellt multiverktyg som vi kan vara stolta över att ha som samarbetspartner.

6 LITTERATURFÖRTECKNING

Böcker:

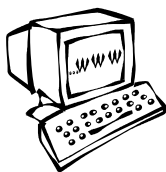
1. *Adlercreutz, Carl Johan – Teknologisk forlags store hundexikon. Teknologisk forlag. 1994. ISBN 82-512-0426-7*
2. *Barveffjord, Ulla – Må bra med djur. Bilda förlag. 2003. ISBN 91-574-7434-6*
3. *Fogle, Bruce – Bonniers stora hundlexikon. Bonnier alba. 1997. ISBN 91-34-51977-7*
4. *Hedhammar, Alin, Swedrup m.fl. – Hundägaren- hundägandets alla sidor. Svenska Kennelklubbens förlag. 1984. ISBN 91-86290-01-0*
5. *Henning, Karl & Knutson, Marjatta – Stora hundboken. LTs förlag. 1985. ISBN 91-36-01700-0*
6. *Henrikson, Alf m. fl. – Stora mytologiska uppslagsboken. Tryckt i Kina. 1998. ISBN 91-37-11346-1*
7. *Hermelin, Göran – Hunden - förr och nu. Centraltryckeriet AB. 1997. ISBN 91-36-00940-7*
8. *Jalakas, Inger - Den nyttiga nosen. Bilda förlag. 2000. ISBN 91-604-0288-1*
9. *Taylor, David – Hunden. Gyldendal Norsk forlag AS. 1991. ISBN 82-05-20193-5*
10. *Lingmark, Ingrid och Uno – Hunden i fokus 3: Därför behövs hunden. Nordisk Bokindustri AB. 1975.*

Tidsskrifter m.m.:

11. Cirkeln nr 1 / 2005. Utgiven av studieförbundet. ISSN 0282-135
12. Forskning & Framsteg nr 2 / 2003. Webb-utgåvan
13. Länsmannen nr 4 / 2004. Utgiven av polismyndigheten i Västra Götaland
14. Manimalisrapporten 2003
15. Manimalisrapporten 2005
16. Polistidningen nr 1 / 2003. Utgiven av polisförbundet
17. Polistidningen nr 1 / 2005. Utgiven av polisförbundet
18. Polistidningen nr 8 / 2005. Utgiven av polisförbundet
19. Tidningen Svensk Polis 29/4 -2005
20. Djur i vården. Ingmar Norling. Göteborgs Universitet. ISBN 9171414630
21. Aktivare tack vare rehabunden- Examensarbete av Iréne Hansdotter och Britt-Inger Lampa, Institutionen för hälsovetenskap, Luleå Tekniska Universitet, 2002:56 HV, ISSN 1404-5516
22. Aftonbladet 5/1 -2006

Internetsidor:

23. Agria	http://www.agria.se
24. Naturvårdsverket	http://www.naturvardsverket.se
25. Royal Canin HundEncyklopedi	http://www.royalcanin.se
26. Finska polisskolan	http://www.poliisikoulu.fi
27. Räddningshund Skaraborg	http://www.rescuedog-skaraborg.se
28. Räddningsverket	http://www.srv.se
29. Svenska Draghundsportförbundet	http://www.draghundsport.se
30. Svenska Jägareförbundet	http://www.jagareforbundet.se
31. Svenska Kennelklubben	http://www.skk.se
32. Svenska Brukshundklubben	http://www.sbk.nu
33. Svenska Service- och Signalhundsförbundet:	http://www.soshund.se
34. Synskadades Riksförbund	http://www.srfriks.org
35. MBK- Mögel och Bakteriekontroll	http://www.mb-kontroll.com
36. Miljökonsultgruppen i Stockholm	http://www.sanerapcb.nu
37. Försvarsmakten -Livgardet	http://www.livgardet.mil.se
38. Tullverket	http://www.tullverket.se
39. Greyhound Park	http://www.svenskahundkapplopningsab.se
40. NewScientist.Com	http://www.newscientist.com
41. Polisen	http://www.polisen.se
42. Svenska Sjöräddningssällskapet	http://www.ssrs.se
43. Iris Hundskolan	http://www.hundskolan.se